

Світлана Наход
ORCID iD 0000-0003-4894-8864

кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри інноваційних технологій з
педагогіки, психології та соціальної роботи,
Університет імені А. Нобеля, м. Дніпро,
вул. Січеславська Набережна, 18, 4900, м. Дніпро, Україна
sv.nakhod@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА: SWOT-АНАЛІЗ

Стаття присвячена проведенню SWOT-аналізу особливостей професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічних професій в умовах інклюзивного середовища. У роботі розглянуто соціально-педагогічний та психологічний напрямки соціономічних професій: психолог, педагог, соціальний педагог, соціальний робітник, тьютор. З'ясовано сильні сторони професійної взаємодії фахівців: можливість спільно ставити цілі і розподіляти функції професійної діяльності, визначати шляхи їх досягнення і планувати цей процес; встановлювати послідовність у роботі; аналізувати результати діагностики індивідуальних особливостей дитини; використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань професійної діяльності, тощо. До слабких сторін віднесено: трансляцію інформації професійною термінологією; здійснення цілісної рефлексії; поділ відповідальності; конкретизацію досягнення метапредметних результатів. Можливості знайдено у: підвищенні ефективності роботи з конкретною дитиною; цілісному уявленні про дитину; спроможності індивідуалізації освітнього процесу з урахуванням результатів діагностики, проєктуванні адаптивної стратегії навчання; наданні дієвої допомоги дитині в подоланні комунікативних, регулятивних, пізнавальних та особистісних труднощів в освітньому процесі, тощо. Загрози встановленню ефективної професійної взаємодії виявилися у: комунікативній неготовності сторін, небажанні працювати у колективі; недостатньому розумінні фахівцями власних функцій у галузі психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Зроблено висновок, що спільна, особливим чином організована навчальна діяльність майбутніх фахівців соціономічних професій, сприятиме міцному та осмисленому засвоєнню теоретичних знань, набуттю практичних умінь та досвіду професійного спілкування. Встановлено, що реалізація програми спільної підготовки педагогів, психологів, тьюторів, соціальних педагогів, соціальних робітників допоможе створити єдине поле, що поєднає майбутніх фахівців у процесі

формування у них інтегративних компетентностей, необхідних для роботи в системі інклюзивної освіти.

Ключові слова: інклюзивне середовище; інтегративний підхід; професійна взаємодія; спільне навчання; технологія спільного навчання; фахівці соціономічних професій; SWOT-аналіз.

© Наход С., 2020

<https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.4.5>

Вступ. Сучасна практика навчання дітей з особливими освітніми потребами характеризується інтенсивним поширенням інклюзивної його форми, відображаючи процес зближення систем загальної та спеціальної освіти. Інклюзивне навчання таких дітей висуває особливі вимоги до професійної підготовки усіх фахівців, задіяних у процесі їх супроводу. Така підготовка передбачає отримання професійних компетенцій, що виходять за рамки традиційних вишівських програм і орієнтованих, перш за все, на продуктивну співпрацю спеціалістів на партнерській основі у процесі реалізації завдань спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами та їх однолітків з нормотиповим розвитком. Відмінності у методології професійної підготовки фахівців соціономічних професій, відсутність необхідної готовності до узгодженої та конструктивної взаємодії породжують неминучі труднощі в здійсненні такого співробітництва і вимагають значного часу для взаємної адаптації фахівців. Розвиток інклюзивної освіти потребує від усіх його суб'єктів пошуку нових продуктивних форм організації спільної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своїх дослідженнях Н. Семаго, М. Семаго визнають однією з головних умов розвитку освіти дітей з особливими освітніми потребами встановлення оптимальної професійної взаємодії фахівців соціономічних професій, зокрема спеціалістів соціально-педагогічного та психологічного профілю, відзначаючи при цьому складність і неоднозначність її здійснення в освітній практиці (Семаго М., Семаго Н., 2001, с. 123). Автори вважають, що недостатньо акцентувати увагу лише на змісті та етапах, а підкреслюють на необхідності створення умов, що сприяють поліпшенню якості та

збагаченню вже сформованих способів взаємодії. В. Малікова також вважає, що предметом професійної діяльності і психолога, і педагога є саме створення відповідних умов для розвитку дитини, тому функція взаємодії зазначених фахівців є сутнісною в інклюзивній освітній практиці (Малікова В., 2003, с. 105-107).

На сьогодні різні аспекти професійної взаємодії суб'єктів у процесі надання психолого-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами стають предметом все більш широкого кола наукових досліджень сучасних авторів: В. Бондаря, М. Ворона, Л. Даниленка, М. Деркач, Н. Дятленка, С. Єфімової, В. Засенко, Н. Коломінського, А. Колупасової, І. Кузавої, Ю. Найди, С. Наход, П. Придатченка, Ю. Рибачука, М. Сварника, Г. Сіліної, Н. Слободянюк, Н. Софій, О. Таранченко J. Goodman, M. Hazelkorn, J. Bucholz, M.L. Duffy, Y. Kitta, H. Warming, та ін.. Вчені визнають, що для якісного комплексного супроводу дітей з особливими освітніми потребами необхідні нові форми взаємодії усіх учасників освітнього процесу, нові освітні технології та ефективні моделі психолого-педагогічного супроводу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим недостатньо уваги приділено науковцями розробці технології спільної підготовки фахівців соціономічних професій до діяльності в системі інклюзивної освіти України.

Спостерігаємо обмежену кількість наукових доробків, присвячених з'ясуванню особливостей професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічних професій в умовах інклюзивного середовища, зокрема спеціалістів соціально-педагогічного та психологічного профілю (І. Коробейніков, Т. Кузмічова, І. Кукушкіна). Потреба заповнити цю прогалину в науковому знанні, соціальна, наукова і практична актуальність зазначеної проблеми та наш особистий інтерес зумовили вибір теми дослідження.

Мета статті – провести SWOT-аналіз особливостей професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічних професій в умовах інклюзивного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наголосимо, що у роботі ми розглядаємо професійну взаємодію між фахівцями соціономічних професій

соціально-педагогічного та психологічного профілю, а саме: психологами, педагогами, соціальними педагогами, соціальними робітниками, тьюторами у процесі їх діяльності в інклюзивному середовищі (Наход С., 2018 с. 132). На думку І. Коробейнікова, лише на основі взаємного, в належній мірі осмисленого обміну інформацією, можливо повноцінне співробітництво фахівців, яке до того ж має носити не ієрархічний, а паритетний характер (Коробейніков І., Кузмічова Т., 2016, с. 87). Тим самим автор вводить проблему оптимальної співпраці фахівців різного профілю, які беруть участь в діагностичній та корекційній роботі з дітьми, в область методологічного та організаційного-практичного рівнів.

Необхідність подолання автономності діяльності фахівців різного профілю визначається її предметом, пов'язаним з уточненням особливих освітніх потреб дитини і встановленням ієрархічної структури порушення в кожному окремому випадку. Тільки на основі визначення ієрархії наявних у дитини труднощів можна судити про ефективність наданої їй індивідуалізованої корекційно-педагогічної допомоги (Савчук Л., 2010, с. 99). Інструментом ефективної організації взаємодії фахівців соціономічних професій є моніторинг індивідуального психосоціального розвитку такої дитини, який сприяє раціональному та об'єктивному застосуванню ними професійних знань, і дозволяє методично впорядкувати комплексну процедуру психолого-педагогічної діагностики.

З позицій функціонального діагнозу І. Коробейніков відводить важливу роль не тільки збору діагностичної інформації про дитину, але і правилам обміну цією інформацією між фахівцями в структурі спеціально організованого консиліуму. Автор підкреслює, що автономне отримання діагностичної інформації кожним спеціалістом дозволить уникнути індукованих оцінок. Одночасно вчений вказує на необхідність дотримання меж професійної компетенції фахівцями соціономічних професій, віддаючи пріоритет цілісній методології психодіагностичного дослідження над його конкретним методичним забезпеченням (Коробейніков І., Кузмічова Т., 2016, с. 88).

Ще один важливий аспект професійної взаємодії зазначеної категорії фахівців виділяє О. Кукушкіна. Вона вважає, що психолог покликаний допомогти вчителю зрозуміти результати освітньої діяльності з проекцією на розвиток конкретної дитини. Це допоможе визначити ті помилки в роботі педагога, які призводять до розриву навчання і розвитку, та продемонструвати які конкретні кроки слід зробити, щоб привести їх у відповідність. Позитивний результат подолання суперечності між навчанням і розвитком дозволить викладачу не абстрактно, а практично застосувати принцип орієнтації освіти на «зону найближчого розвитку» (Кукушкіна О., 2002, с. 73). Отже, професійні контакти фахівців соціономічних професій дозволять скласти уявлення про динаміку особливих освітніх потреб дитини і, відповідно, з'ясувати шляхи необхідного та своєчасного коригування індивідуальних освітніх маршрутів.

З метою розробки програми спільної підготовки фахівців соціономічних професій до діяльності в системі інклюзивної освіти нами було проведено SWOT-аналіз, який передбачав оцінку професійної взаємодії зазначеної категорії фахівців. Такий аналіз розкриває сильні, слабкі сторони, можливості та ймовірні ризики встановлення ефективної професійної взаємодії (strength – сильні сторони, weaknesses – слабкі сторони, opportunities – можливості, threats – загрози). Сильні сторони висвітлюють особливості досліджуваного феномену з точки зору якісного виконання фахівцями професійної діяльності в умовах інклюзивного середовища, а саме – забезпечення індивідуалізації освітніх потреб дітей з особливими освітніми потребами. Слабкі сторони розкривають недостатню сформованість або відсутність якогось компонента професійної взаємодії, що не дозволяє спеціалістам ефективно виконувати професійні обов'язки. Можливості визначаються як потенціал, що містить ресурс для створення чогось нового, продуктивного в процесі професійної взаємодії. Загроза – це те, що може знизити ефективність взаємодії спеціалістів у процесі діяльності.

У дослідженні брало участь 50 майбутніх фахівців соціально-педагогічного напрямку підготовки та 64 майбутніх психолога. Студенти аналізували власну взаємодію у ході проходження виробничої практики та дійшли таких висновків:

– Сильні сторони взаємодії дозволяють: спільно ставити цілі і розподіляти функції професійної діяльності, визначати шляхи їх досягнення і планувати цей процес (фахівці соціально-педагогічного профілю – 86 %, психологи – 82 %); встановлювати послідовність в роботі (фахівці соціально-педагогічного профілю – 80 %, психологи – 82 %); помічати індивідуальні особливості дитини (фахівці соціально-педагогічного профілю – 94 %, психологи – 100 %); аналізувати результати діагностики індивідуальних особливостей дитини (фахівці соціально-педагогічного профілю – 80 %, психологи – 100 %); формулювати запит до психолога/педагога (фахівці соціально-педагогічного профілю – 96 %, психологи – 100 %); використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань професійної діяльності (фахівці соціально-педагогічного профілю – 100 %, психологи – 100 %); отримувати повний обсяг інформації про дитину шляхом співвіднесення фактів про його поведінку в різних ситуаціях; обмінюватися інформацією про дитину, аналізувати її, визначати першорядні труднощі (фахівці соціально-педагогічного профілю – 100 %, психологи – 100 %); ставити педагогічні/психологічні завдання з урахуванням ієрархії труднощів дитини та співвідносити їх до універсальних навчальних дій (фахівці соціально-педагогічного профілю – 86 %, психологи – 82 %); включати в структуру навчання прийоми вирішення поставлених педагогічних/психологічних завдань, адаптуючи заняття до можливостей конкретної дитини (фахівці соціально-педагогічного профілю – 94 %, психологи – 88 %); алгоритмізувати процес адаптації структури і змісту навчання з урахуванням ієрархії труднощів дитини з особливими освітніми потребами (фахівці соціально-педагогічного профілю – 80 %, психологи – 79 %); в ході заняття досягати успішності рішення дитиною навчальних завдань шляхом варіювання способів і форм взаємодії спеціалістів, надання різних видів педагогічної допомоги (збільшення кількості повторень, поділ завдань на більш дрібні частини, використання додаткових наочних засобів, збільшення частки предметно-практичних методів, опора на соціальний досвід дитини) (фахівці соціально-педагогічного профілю – 80 %, психологи – 72 %); визначати ефективність

використання запропонованих прийомів взаємодії, розуміти причини їх недостатньої ефективності (фахівці соціально-педагогічного профілю – 80 %, психологи – 87%); визначати перспективи подальшої роботи з індивідуалізації освітньої діяльності дитини з урахуванням її труднощів і досягнень (фахівці соціально-педагогічного профілю – 80 %, психологи – 90 %); встановлювати професійний контакт, обмінюватися інформацією (фахівці соціально-педагогічного профілю –100 %, психологи – 100 %).

– Слабкі сторони взаємодії виявилися у: трансляції один одному інформації, пов'язаної з професійною термінологією (фахівці соціально-педагогічного профілю – 80 %, психологи 82 %); здійсненні цілісної рефлексії (фахівці соціально-педагогічного профілю – 87 %, психологи 90 %); поділу відповідальності (фахівці соціально-педагогічного профілю – 64 %, психологи – 67 %); конкретизації досягнень метапредметних результатів (фахівці соціально-педагогічного профілю – 56 %, психологи –59 %).

– Можливості професійної взаємодії демонструються у: підвищенні ефективності роботи з конкретною дитиною (фахівці соціально-педагогічного профілю – 94 %, психологи –100 %); цілісному уявленні про дитину (фахівці соціально-педагогічного профілю –87 %, психологи – 90 %); спроможності індивідуалізації освітнього процесу з урахуванням результатів діагностичної роботи (фахівці соціально-педагогічного профілю – 74 %, психологи – 80 %), проектуванні адаптивної стратегії навчання (фахівці соціально-педагогічного профілю – 87 %, психологи – 80 %); наданні дієвої допомоги дитині в подоланні комунікативних, регулятивних, пізнавальних та особистісних труднощів в освітньому процесі (фахівці соціально-педагогічного профілю – 87 %, психологи – 72 %); визначенні динаміки навчальних потреб дитини та своєчасному коригуванні її освітнього маршруту (фахівці соціально-педагогічного профілю – 74 %, психологи – 72 %); підвищенні рівня досягнень дитини, розкритті її потенціалу (фахівці соціально-педагогічного профілю – 80 %, психологи – 90 %); оновленні та збагаченні форм, методів, засобів, прийомів, змісту освітнього процесу дітей з особливими освітніми

потребами, підвищенні ефективності методичної роботи педагогів/психологів (фахівці соціально-педагогічного профілю – 100 %, психологи – 61 %).

– Загрози встановленню ефективної взаємодії виявилися у: комунікативній неготовності сторін, небажанні працювати у колективі (фахівці соціально-педагогічного профілю – 44%, психологи – 51 %); недостатньому розумінні фахівцями власних функцій у галузі психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами (фахівці соціально-педагогічного профілю – 74 %, психологи – 80 %).

Аналіз сильних сторін взаємодії, вказаних майбутніми фахівцями соціономічних професій, свідчить про їхні досягнення в ході спільного освоєння технології моніторингу індивідуального розвитку дітей з особливими освітніми потребами, причому по групах спеціалістів показники виявилися близькими. Незважаючи на виділення студентами широкого кола спільно вирішуваних завдань, не відбулося їх змішання, заміни функціоналу педагога і психолога. Відповіді фахівців демонструють, що вони сприймають професійну взаємодію як спосіб взаємозбагачення власної діяльності, як можливість отримати більш повну інформацію про дитину як про суб'єкта освітньої діяльності. Підтвердження такого висновку ми знаходимо в тому, що обмін інформацією про дитину, її аналіз та встановлення провідних труднощів назвали в якості досягнення 100 % і педагогів, і психологів.

Слід звернути увагу на те, що рефлексивні і прогностичні аспекти професійної взаємодії між майбутніми фахівцями соціономічних професій були оцінені не так високо, як інші досягнення. Про це свідчать результати відповідей про ефективність використання запропонованих прийомів взаємодії педагога/психолога і дитини, розуміння умов їх недостатньої ефективності. Причиною цього бачимо у тому, що формування рефлексивних і прогностичних компонентів професійної діяльності – довгостроковий процес, який передбачає різного роду особистісних змін. Тому їх вдосконалення у студентів повинно бути продовжено у процесі вивченні теоретичних дисциплін у магістратурі з осмисленням отриманого в ході взаємодії

досвіду, а також в процесі подальшого проходження переддипломної практики. У цьому сенсі особливо важливим є усвідомлення майбутніми фахівцями сформованості вміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань професійної діяльності.

Щодо можливостей взаємодії звернемо увагу на розбіжність у поглядах фахівців соціономічних професій на питання доцільності поновлення і взаємозбагачення форм, методів, засобів, прийомів, змісту освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами; необхідності підвищення ефективності методичної роботи. Перспективність цього напрямку побачили 100 % майбутніх фахівців соціально-педагогічного напрямку та лише 61 % психологів. Однією з причин таких відповідей, на нашу думку, виступає велике навантаження фахівця, нестача часу на самопідготовку і проектування, що відзначили в якості загрози взаємодії 100% студентів-психологів. Той факт, що вагомий відсоток фахівців соціономічних професій відзначили можливості взаємодії для підвищення рівня освітніх досягнень дитини, розкриття освітнього потенціалу, демонструє явище інтеграції професійної діяльності у процес визначення мети та змістовних її аспектів.

Що стосується слабких сторін і психологи, і педагоги мають спільну позицію, яка вимагає налагодження трансляції один одному інформації професійною термінологією; конкретизації досягнень метапредметних результатів завдяки корекційно-розвивальним засобам та прийомам. У цьому напрямку фахівці соціально-педагогічного напрямку потребують допомоги та координування їх діяльності з боку спеціалістів-психологів.

Фахівці соціономічних професій мають близькі за значеннями результати відповідей стосовно загроз, що можуть завадити встановленню ефективної професійної взаємодії. Комунікативна неготовність сторін, небажання працювати у команді, невизначеність власних функцій у процесі діяльності свідчать про необхідність внесення негайних змін у програму підготовки таких фахівців у вищому навчальному закладі.

Вважаємо, що саме інтегративний підхід виконує ключову функцію в розробці науково-методичних основ оволодіння студентами професійними компетенціями, необхідними для забезпечення якості навчання дітей з особливими освітніми потребами. У ньому розкриваються можливості взаємопроникнення загально педагогічного та спеціального підходів до роботи з даною категорією дітей, і вже на ранніх етапах професійного становлення фахівців соціономічних професій долається автономність їх професійних установок, яка має місце в традиційній практиці підготовки фахівців вказаних профілів. Спільне засвоєння студентами теоретичних знань в галузі загальної, корекційної педагогіки та психології повинне підкріплюватися оволодінням узгоджених алгоритмів спільних практичних дій в роботі з даною категорією дітей і, зокрема, в процесі моніторингу динаміки і якості їх навчання і розвитку.

Спільна діяльність студентів повинна бути спрямована на пізнання дитини як суб'єкта спілкування та діяльності на основі вивчення її поведінки, особливостей соціальних комунікацій і прихованих резервів психосоціального розвитку в цілому. Отримана студентами інформація дозволить не тільки спостерігати і фіксувати певні феноменологічні прояви поведінки дитини, але на основі діалогу здійснювати їх інтерпретацію, прагнучи до розуміння природи конкретних труднощів, а потім і до визначення індивідуалізованих умов навчання і виховання, що будуть співвідноситися з характером і структурою її освітніх потреб.

На нашу думку, головний принцип побудови спільного навчання майбутніх фахівців соціономічних професій полягає у відповідності його структури та змісту загальній логіці моніторингу індивідуального розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Процес спільної підготовки студентів передбачає наявність єдиного спектра завдань, що вирішуються ними на основі застосування як загальних, так і спеціальних способів та методів, що відображають специфіку спрямованості професійної діяльності кожного з майбутніх фахівців. Алгоритм спільної підготовки студентів зазначених напрямків буде формуватися на основі уявлень про структуру колегіальних професійних компетенцій, до якої входить

когнітивний та практичний компоненти. Вважаємо, що спільне теоретичне навчання студентів дозволить сформувати когнітивний компонент – інтегративні знання про: предмет, цілі, завдання, етапи, організацію, результати моніторингу індивідуального психосоціального розвитку дитини з особливими освітніми потребами; традиційні методи і технології педагогічної і психологічної діагностики; інтеграцію результатів для визначення пріоритетів в педагогічній/психологічній роботі з такою дитиною; методи отримання первинної діагностичної інформації; методи, які застосовуються з метою уточнення отриманих даних; принципи аналізу, інтерпретації та форми представлення результатів діагностики; можливості підвищення точності і ефективності корекційних впливів на основі встановлення ієрархічної структури індивідуальних потреб дитини.

У ході спільного проходження студентами виробничої практики у них формуватиметься практичний компонент – інтегративні уміння: спільно формулювати первинну гіпотезу; ставити конкретні завдання діагностики на основі оцінки специфіки поведінки дитини; в процесі обміну думками висувати гіпотези про причини труднощів дитини, визначати їх ієрархію та взаємозв'язок; уточнювати конкретний зміст діагностики для перевірки гіпотез кожним фахівцем; застосовувати правила і критерії динамічного спостереження і навчального експерименту, способи фіксації експериментальних фактів і аналізу продуктів навчальної діяльності, які могли б сприяти розмежуванню виявлених труднощів та їх типологізацію; проектувати сценарій і процедуру проведення діагностики з урахуванням мети, завдань та висунутих гіпотез; оволодівати базовими професійними навичками діагностики; об'єктивно і інформативно фіксувати в протоколах всі значущі дані, одержувані в ході обстеження; виконувати якісний аналіз і кількісну обробку отриманих даних та представляти їх у вигляді індивідуальних профілів; спільно інтерпретувати результати, встановлюючи причинно-наслідкові зв'язки, подавати узагальнені факти у вигляді психолого-педагогічної характеристики, формулювати висновок про ймовірні причини та ієрархію виявлених труднощів, їх можливих взаємозв'язків у контексті початкової гіпотези; визначати фактори, що ускладнюють засвоєння освітньої програми дітьми

з особливими освітніми потребами; спільно визначати для таких дітей освітні умови, що співвідносяться з їх можливостями і потребами; розробляти рекомендації по індивідуалізації навчання і виховання.

Висновки. Використання методики SWOT-аналізу дало нам можливість з'ясувати сильні, слабкі сторони, можливості та загрози, що можуть завадити встановленню ефективної професійної взаємодії між майбутніми фахівцями соціономічних професій у процесі діяльності в умовах інклюзивного середовища. Спільна, особливим чином організована навчальна діяльність студентів соціально-педагогічного та психологічного профілю сприятиме міцному та осмисленому засвоєнню теоретичних знань, набуттю практичних умінь та досвіду професійної взаємодії. Реальна готовність до продуктивної співпраці фахівців з різною спрямованістю (профілем) базової підготовки повинна формуватися на початкових етапах професійної освіти, тобто в умовах вишу, на основі технології спільного навчання. Реалізація програми спільної підготовки педагогів, психологів, тьюторів, соціальних педагогів, соціальних робітників допоможе створити єдине поле, що поєднає майбутніх фахівців у процесі формування у них інтегративних компетентностей, необхідних для роботи в системі інклюзивної освіти. Перспективним напрямком наших подальших розвідок вважаємо апробацію програми спільної підготовки фахівців соціономічних професій до діяльності в системі інклюзивної освіти.

Література

- Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ: Самміт-книга, 2009. 272 с.
- Коробейников И. А., Кузьмичева Т. В. Интеграционная модель подготовки бакалавров по направлениям «педагогическое образование» и «специальное (дефектологическое) образование». Дефектология. 2016. № 5. С. 82–89.
- Кузьмичева Т. В. Вузовская подготовка будущих педагогов начального общего образования и специальных психологов по оптимизации инклюзивного образования младших школьников с задержкой психического развития. *Известия Дагестанского государственного педагогического университета. Психолого-педагогические науки*. 2018. Т. 12. № 3. С. 60–64.

- Кукушкина О. И. Компьютерная поддержка взаимодействия специального психолога и педагога. *Дефектология*. 2002. № 1. С. 72–82.
- Маликова В. А. Развитие профессионального взаимодействия психолога и педагога: теория и практика: монография. Оренбург: ОГПУ, 2003. 206 с.
- Наход С. А. Значущість «soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5 Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 63: збірник наукових праць. Київ: вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 131–136.
- Савчук Л. Компетентнісний підхід у підвищенні кваліфікації педагогів до запровадження інклюзивної моделі навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Нова педагогічна думка*. 2010. № 1. С. 98–101.
- Семаго Н. Я., Семаго М. М. Проблемные дети: Основы диагностической и коррекционной работы психолога. М.: АРКТИ, 2001. 208 с.

References

- Kolupaieva, A. A. (2009). *Inklyuzivna osvita: realii ta perspektyvy*, [Inclusive education: realities and perspectives], Sammit-knyha, Kyiv, Ukraine. p. 272 (ukr).
- Korobeinikov, I. A., Kuzmicheva, T. V. (2016). «Pedagogical Education» and «Special (Defectological) Education»: Integration Model for Bachelors' Training. *Defektologiya [Defectology]*, 5, pp. 82–89 (rus).
- Kuzmicheva, T. V. (2018) *Vuzovskaya podgotovka buduschih pedagogov nachalnogo obshego obrazovaniya i spetsialnyih psihologov po optimizatsii inklyuzivnogo obrazovaniya mladshih shkolnikov s zaderzhkoy psihicheskogo razvitiya* [University Training of Primary General Education Future Teachers and Special Psychologists on Optimization the Inclusive Education of Junior Schoolchildren with Developmental Delay]. *Izvestiya Dagestanskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta. Psihologo-pedagogicheskie nauki [Dagestan State Pedagogical University. Journal. Psychological and Pedagogical Sciences]*, 12, 3. pp. 60–64 (rus).
- Kukushkina, O. I. (2002) *Kompyuternaya podderzhka vzaimodeystviya spetsialnogo psihologa i pedagoga* [Computer support for the interaction of a special psychologist and teacher]. *Defektologiya [Defectology]*, 1. pp. 72–82 (rus).
- Malikova, V. A. (2003) *Razvitie professionalnogo vzaimodeystviya psihologa i pedagoga: teoriya i praktika: monografiya* [The development of professional interaction between psychologist and teacher: theory and practice: monograph]. Orenburg: OGPU, 206 p. (rus).
- Nakhod, S. A. (2018) *Znachushchist «soft skills» dlia profesiinoho stanovlennia maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii* [Importance of «soft skills» for professional formation of future specialists of socioeconomic professions]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova. Seriiia 5 Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*. Vypusk 63: zbirnyk naukovykh prats. Kyiv: vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [Scientific journal

of M.P. Dragomanov National Pedagogical University. Series 5 Pedagogical Sciences: Realities and Perspectives], 2018. pp. 131–136 (ukr).

Savchuk, L. (2010) Kompetentisnyi pidkhid u pidvyshchenni kvalifikatsii pedahohiv do zaprovadzhennia inkluzyvnoi modeli navchannia ditei z osoblyvymy osvithnimi potrebamy [Competent approach to teacher education to introduce an inclusive model for teaching children with special educational needs]. Nova pedahohichna dumka [New pedagogical thought]. 1. pp. 98–101 (ukr).

Semago, N. Ya. Semago, & M. M. (2001) Problemnyie deti: Osnovy diagnosticheskoy i korrektsionnoy raboty psihologa [Problem children: The basics of the diagnostic and correctional work of a psychologist]. Moskva: ARKTI, 208 p.

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИОНОМИЧЕСКИХ ПРОФЕССИЙ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОЙ СРЕДЫ: SWOT-АНАЛИЗ

Светлана Наход, кандидат педагогических наук,
преподаватель кафедры инновационных технологий
по педагогике, психологии и социальной работе,
Университет имени А. Нобеля, г. Днепр,

ул. Сисчеславская Набережная, 18, 4900, г. Днепр, Украина, sv.nakhod@gmail.com

Статья посвящена проведению SWOT-анализа особенностей профессионального взаимодействия будущих специалистов социэкономических профессий в условиях инклюзивной среды. В работе рассмотрено социально-педагогическое и психологическое направление социэкономических профессий: психолог, педагог, социальный педагог, социальный работник, тьютор. Определены сильные стороны взаимодействия специалистов: возможность совместно ставить цели и распределять функции профессиональной деятельности, находить пути их достижения и планировать этот процесс; устанавливать последовательность в работе; объяснять результаты исследования индивидуальных особенностей ребенка; использовать теоретические знания для решения практических заданий профессиональной деятельности и т.д. К слабым сторонам отнесено: трансляцию информации профессиональной терминологией; осуществление целостной рефлексии; разграничение ответственности; конкретизацию достижений метапредметных результатов. Возможности обнаружены в: повышении эффективности работы с конкретным ребенком; целостном представлении о ребенке; возможности индивидуализации процесса обучения с учетом результатов диагностической работы, проектировании адаптивной стратегии обучения; предоставлении действенной помощи ребенку в устранении коммуникативных, регулятивных, познавательных и личностных трудностей в процессе обучения и т.д. Угрозы установлению эффективного взаимодействия обнаружены в: коммуникативной неготовности сторон, нежелании работать в коллективе;

недостаточном понимании специалистами своих функций в области психолого-педагогического сопровождения ребенка с особенными потребностями в обучении.

Сделан вывод, что совместная, специальным образом организованная учебная деятельность будущих специалистов социномических профессий, повлияет на прочное и осмысленное усвоение теоретических знаний, получение практических умений и опыта профессионального взаимодействия. Установлено, что реализация программы совместной подготовки педагогов, психологов, тьюторов, социальных педагогов, социальных работников поможет создать единое поле, которое объединит будущих специалистов в процессе формирования у них интегративных компетентностей, необходимых для работы в системе инклюзивного обучения.

Ключевые слова: *инклюзивная среда; профессиональное взаимодействие; совместное обучение; технология совместного обучения; специалисты социномических профессий; SWOT-анализ.*

FEATURES OF PROFESSIONAL INTERACTIONS OF FUTURE SPECIALISTS OF SOCIONOMIC PROFESSIONS IN THE INCLUSIVE ENVIRONMENT: SWOT-ANALYSIS

Svitlana Nakhod, Ph.D. Candidate of Science (Pedagogy),
Lecturer of the Department of Innovative Technologies in Pedagogy,
Psychology and Social Work, Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine,
sv.nakhod@gmail.com

The article is devoted to the SWOT-analysis of the features of professional interaction of future specialists of socionomic professions in an inclusive environment. The socio-pedagogical and psychological direction of the following socionomic professions is considered: psychologist, pedagogue, social pedagogue, social worker, tutor. The strengths of professional interaction of specialists are clarified: the ability to jointly set goals and distribute the functions of professional activity, identify ways to achieve them and plan this process; to establish sequence in the working process; analyze the results of diagnosis of individual characteristics of the child; use theoretical knowledge to solve practical problems of professional activity, etc. Weaknesses include translation of information in professional terminology; implementation of holistic reflection; division of responsibilities; specification of achieving meta-subject results. Opportunities are found in improving the efficiency of working with a particular child; holistic view of the child; ability to individualize the educational process taking into account the results of diagnostics, designing an adaptive learning strategy; providing effective assistance to the child in overcoming communicative, regulatory, cognitive and personal difficulties in the educational process, etc. Threats to the establishment of effective professional interaction were manifested in communicative unpreparedness of the parties, unwillingness to work in a team, insufficient understanding by specialists of their own functions in the field of psychological and pedagogical support of a child with special educational needs.

It is concluded that joint, specially organized educational activities of future specialists of socionomic professions will contribute to a strong and meaningful acquisition of theoretical knowledge, acquisition of practical skills and experience of

professional communication. It is established that the implementation of the program of joint training of teachers, psychologists, tutors, social educators, social workers will help create a single field that will unite future professionals in the process of forming integrative competencies needed to work in inclusive education.

Keywords: *inclusive environment; integrative approach; professional interaction; coeducation; technology of joint learning; specialists of socio-economic professions; SWOT-analysis.*

Стаття надійшла до редакції 05.08.2020

Прийнято до друку 29.10.2020